

KURAM-EYLEM BİRLİĞİ OLARAK SANAT
Schelling Felsefesinde Bir Araştırma

ÖMER NACİ SOYKAN

YAYIN NO: 793

KURAM-EYLEM BİRLİĞİ OLARAK SANAT

Schelling Felsefesinde Bir Araştırma

Ömer Naci Soykan

© Bilge Kültür Sanat Yayın Dağıtım San. ve Tic. Ltd. Şti.

Sertifika No: 16228

1. Basım: Kabalcı 1995

2. Basım: MVT 2006

Bilge Kültür Sanat'ta 1. Basım: Kasım 2016

ISBN: 978 - 605 - 9241 - 93 - 9

Genel Yayın Yönetmeni: *Ahmet Nuri Yüksel*

Kitap Editörü: *Derya Önder*

Kapak: *Kenan Özcan*

Sayfa Düzeni: *Nurel Naycı*

Baskı: *Alemdar Ofset*

Davutpaşa Cad. Besler İş Merkezi No: 29-30 Topkapı / İstanbul

Tel: (0212) 544 23 09

Kapak Baskı: *Azra Matbaacılık*

Cilt: *Çevik Matbaacılık*

BİLGE KÜLTÜR SANAT

Nuruosmaniye Cad. Kardeşler Han No: 1 Kat: 1 34110 Cağaloğlu / İstanbul

Tel: (0212) 520 72 53 (Pbx) Faks: (0212) 511 47 74

bilge@bilgeyayincilik.com www.bilgeyayincilik.com

KURAM-EYLEM BİRLİĞİ OLARAK SANAT
Schelling Felsefesinde Bir Araştırma

ÖMER NACİ SOYKAN

Ömer Naci Soykan (d. 1945, Rize), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Felsefe Bölümü'nü, kurduğu 2006 yılından zorunlu olarak emekliye ayrıldığı 2013 yılına dek yönetti. Ulusal ve uluslararası çeşitli felsefe dernekleri üyesidir. Genç felsefecilerin yetişmesine katkıda bulunmak amacıyla oluşturduğu *İnsancıl Felsefe Çevresi*'nde on bir yıldan beri çalışmalar yapmaktadır. Türkçe, Almanca, İngilizce sözlü-yazılı yayın etkinliklerini yurtiçinde ve yurtdışında sürdürmektedir. Şimdiye dek AHCI ve SSC'li beş adet Almanca ve İngilizce makale, on dokuz Türkçe kitap, iki yüz elliyi aşkın sayıda Türkçe makale yayımlamıştır. Bazı kitapları "British Library", "American Congress", "Bibliothèque nationale de France" gibi kitaplıklarda bulundurulmaktadır. Başlıca çalışma alanları, bilgikuramı, dil felsefesi, estetik ve sanat felsefesidir.

Kitaplarından bazıları:

- Müziksel Dünya Ütopyasında Adorno ile Bir Yolculuk*
- Türkiye'den Felsefe Manzaraları 1-2-3*
- Araştırmalar 1-2*
- Kuram-Eylem Birliği Olarak Sanat*
- Felsefe ve Dil*
- Gönülden Dile Öz Sözler*
- Estetik ve Sanat Felsefesi*

E-posta: onsoykan@hotmail.com

İÇİNDEKİLER

İKİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ.....	7
ÖNSÖZ.....	9
GİRİŞ	
Schelling Felsefesine Genel Bakış.....	11
BİRİNCİ ANA BÖLÜM	
Kuram ve Eylem.....	27
A. Kuramsal Felsefe.....	29
Aa Genellikle Varlık.....	29
Ab Biçim Olarak Varlığın Yapısı.....	44
Ac Doğa Felsefesi.....	52
B. Eylem Felsefesi.....	63
Ba Genellikle Eylem.....	63
Bb İnsan Özgürlüğü.....	68
Bc Özgür Bilim Olarak Felsefe.....	77
ARA BÖLÜM	
Kuram-Eylem Birliği Olarak Sanat Felsefesine Geçiş.....	89
A. Sanat Felsefesine Geçişin Özne-Nesne Bağıntısında Temellendirilmesi.....	91
B. Sanat Felsefesinin Olanığı Olarak Özne-Nesne Bağıntısı.....	101
İKİNCİ ANA BÖLÜM	
Sanat Felsefesi.....	109
A. Sanat Felsefesinin Genel Planında Sanatın Yapılanması.....	111
Aa Genellikle Sanatın Yapılanması.....	111
Ab Sanat Yapıtının Özel Olan Olarak Yapılanması.....	113

B. Sanat Felsefesinin Özel Planında Sanatın Yapılanması	125
– <i>Real ve İdeal Olarak Karşı Karşıya Konulmuş Olması</i>	
<i>Bakımından Sanat Biçimlerinin Yapılanması</i> –.....	125
Ba Sanat Dünyasının Real Yanı.....	125
Ba. a Müzik.....	126
Ba. b Resim.....	136
Ba. c Plastik.....	152
Bb Sanat Dünyasının İdeal Yanı: Söz Sanatları.....	166
Bb. a Edebiyat Sanatının Genellikle Sanatla Bağıntısı.....	168
Bb. b Edebiyat Türleri.....	173
Bb. ba Lirik Edebiyat.....	175
Bb. bb Epik Edebiyat.....	179
Bb. b. ba Bazı Özel Epik Şiir Biçimleri:	
Eleji ve İdil; Öğretici-Eğitici Şiir ve Yergi.....	185
Bb. b. bb Romantik (modern) Epos.....	188
Bb. b. bb. a Şövalye Şiiri.....	189
Bb. b. bb. b Roman.....	190
Bb. b. c. Dramatik Edebiyat.....	194
Bb. b. ca. Genellikle Dramatik Şiir Kavramı.....	194
Bb. b. cb. Dramın Bölümleri.....	197
Bb. b. cb. a Trajedi.....	197
Bb. b. cb. b. Komedi.....	203
Bb. b. cc. Modern Dramatik Edebiyat.....	205
GERİYE BAKIŞ	209
NOTLAR	211
KAYNAKÇA	227
KİŞİ ADLARI DİZİNİ	231

İKİNCİ BASKIYA ÖNSÖZ

Aynı başlıkla daha önce yayımladığımız kitabın yeni basımı yapılırken, onun ikiye ayrılmasının daha uygun olacağını düşündük. Birinci kesim eldeki kitabı oluşturuyor. Başlıca olarak Schelling'den yaptığımız çevirileri içeren ikinci kesim, *Schelling Yaşamı Felsefesi Yapıtları* adıyla yayımlanıyor.

Eldeki kitap, Schelling'in varlık ve sanat görüşü üzerinde bir çalışmadır. Onun bu konulardaki düşüncelerini daha çoğu ilk döneminde dile getirmesiyle birlikte, ikinci döneminde de aynı konulara ilişkin birçok yazısı bulunmaktadır. Bu nedenle çalışmamız, Schelling'in tüm yapıtlarını kapsamaktadır.

“Önsöz” ilk basımdan olduğu gibi alındığından ondaki çeviri metinlere ilişkin göndermenin eldeki kitap için geçerli olamayacağı kendiliğinden anlaşılırdır.

Bostancı, Şubat 2006

ÖNSÖZ

Kant'ın eleştirel felsefesi, ayırıcı, çözümleyici idi. Kant sonrası Alman İdealizmi ise birleştirici, bireşimci... Bu idealizmin ilk önemli filozofu Fichte, felsefesini her şeyin temeli olan bir aşkın Ben'e dayandırıyor. İlk Fichte'den yola çıkan ama sonra ona karşıt bir yönde ilerleyen Schelling ise Fichte'nin Ben'inin karşısına bir Ben-Olmayan'ı, doğayı koyar ve bu ikisinin birliğini arar. İdealizmin üçüncü filozofu ve Schelling'in öğrencisi olan Hegel, Schelling'in önce deneyip sonra bilinçli olarak bıraktığı evrensel, tümel bir bilgi sistemi kurma düşüncesini gerçekleştirdi. Schelling'in sistemden vazgeçmesinin nedeni, ona göre tüm bilgiyi kapsayan herhangi bir sistemin yüzeysel olmaktan kaçınamayaacağıdır. Sistemde uzağa bakmak zorunda olan göz, önündekini, yakın olanı göremez. Schelling'in düşüncelerinin hem derinliği hem de dağınık görünümü, onun bu kavrayışından gelir.

Schelling artık unutulmuş olan Spinoza'nın yeniden felsefe gündemine gelmesine önemli katkıda bulundu. Platon ve Aristoteles'le de sıkı tinsel akrabalık kurdu. Özellikle, dünyanın bir "akıntı" olduğunu söylerken Herakleitos'a yaslanması, Schopenhauer eliyle Bergson'a miras kalır. Schopenhauer'in istenç felsefesi, -onun Schelling'i ve kuşkusuz daha çok Hegel'i aşılması bir yana- Schelling'in felsefeyi isteme olarak anlamasını önünde hazır buldu. Schelling, İngiliz deneyiciliğine de ciddi ilgi duyar. Berkeley'in bir realist olduğunu söylerken ne kadar haklıdır! Descartes da hep başucundadır. Leibniz'le Newton da öyle. Birincisini tinsel, ikincisini maddesel dünyanın tasarımının temsilcileri olarak gören Schelling, bu iki dünyanın bir bireşimine varmayı dener. Onun kendini bunca çok etkiye açık tutması, kendisinden sonra da çok yönlü etkiler bırakmasını anlaşılır kılıyor.

Hegel'in Schelling'den aldıklarının, etkilenmenin ötesinde olduğunu söylemekle Hegel'e çok fazla haksızlık yapılmış olmaz,

hele de talih, sırtını Schelling'e dönmüş, berikine onca gülmüş-ken. Jasper'in *Schelling* adlı kitabının altbaşlığını "Büyüklik ve Karabaht" olarak koymasını bu bağlamda anlamalı. Heidegger'in büyük saygı duyduğu Schelling'in bir kitabını derslerinde okutmasını ve yüzyılımızın başlarında doğa felsefesine duyulan ilginin gözleri yeniden Schelling'e çevirmesini dile getirmekle, onun etkileri için yalnızca birkaç örnek daha verilmiş olunur.

Günümüzün bir tartışma konusu olan "modern"i felsefe sorunu olarak ilk kez ele alan Schelling olmuştur. Eldeki kitabın ikinci ana bölümünde görüleceği gibi, Schelling, sorunu antik-modern karşılığında ayrıntılarıyla araştırır. Onun moderne ilişkin yaptığı saptamaların aynısı Hegel'de de bulunduğu gibi, onlar bugün için de geçerlidir.*

Eldeki kitap, başlıca olarak, 1982 yılında İstanbul Üniversitesi'nde savunduğum, "Schelling'de Varlık ve Sanat Formları Sorunu" adlı doktora tezine dayanıyor. Aradan geçen bunca zaman içinde yaptığım felsefe çalışmaları ve bu arada Schelling Derneği üyesi olmam dolayısıyla, Almanya'da yaptığım araştırmalar, tezi olduğu gibi yayınlamamı olanaksız hale getirdi. Bazı bölümlerin atılması ve bazı yeni bölümlerin eklenmesi, alıntılarının yeniden gözden geçirilmesi ile ortaya yeni bir kitap çıkmış oldu. Ayrıca Schelling'in yazılarından devşirip, Türkçeye çevirdiğim metinleri kitaba ekledim. Böylece okur, filozofla doğrudan doğruya karşı karşıya gelsin istedim. Bu biçimiyle kitap, felsefe tarihleri ve benzeri elkitapları bir yana, Türkçe okurun şimdiye dek hiç tanımadığı Schelling'i ve onun felsefesini bütün yönleriyle ortaya koymayı deneyen ilk çalışmadır.

Yazar, kitabın yeni Schelling araştırmalarına yol açması beklentisine sahip olmak ister.

Bostancı, Temmuz 1994

* Bkz. Ö. N. Soykan, *Türkiye'den Felsefe Manzaraları I*, İstanbul: İnsancıl Yayınları, 2003, s. 134 vd.

GİRİŞ

Schelling Felsefesine Genel Bakış

Schelling felsefesi iki dönemde ele alınır. Birinci dönemde o, bir sistem filozofu olarak karşımıza çıkar. Bu sistem, birbiri karşısına konulmuş real ve ideal olanın bir özdeşliğidir. Özdeşlik, sanat felsefesiyle taçlanır. Real-ideal karşıtlığı ve özdeşliği, genellikle dünyanın (*universum*) olduğu gibi sanat dünyasının da her tarzında kendini gösterir. Sistemcilikten vazgeçtiği ikinci dönemi ise “özgürlük öğretisi” ve “tanrıçılık” olarak nitelenir. Schelling’in tüm felsefesine genel bir bakışı ortaya koyduğumuz bu bölümde, dönem ayrımı yapmaksızın onun felsefesinin temel kavramlarını ve sorunlarını ele alacağız.¹

Ben’den hareket eden Fichte’nin öznel İdealizmi karşısına, ilkin onun çömezi olan, sonra ona karşı çıkan Schelling ise Ben-Olmayan’dan hareket eden nesnel İdealizmini koyar. Bu, onun zamanında etkili olan ve yirminci yüzyılda yeniden önem kazanan doğa felsefesidir. Ben ile Ben-Olmayan karşıtlığı onun felsefesinin bütününde real-ideal, sonlu-sonsuz, özel-genel gibi deyimleriyle çeşitlenir, sürer gider. Bu diyalektik yöntemi Schelling, “diyalektik” ifadesini de kullansa da daha çok “kutupluluk” (*polarite*) biçiminde dile getirir.

Kant’tan hareket etmekle birlikte ona karşıt yönde yol alan Alman idealistleri, Kant’ın “görünümler dünyası” (*phainomenon*) ile “kendi başına varlık” (*noumenon*) ayrımını, her biri kendi tarzında ortadan kaldırmayı, varlığın birliğini kurmayı dener. Bu, yine Kant’ta iki ayrı dünyanın yurttaşı olarak ikiye bölünen insan varlığının da bütünlüğünü kurma denemesiydi. Kant için akıl, formlarıyla birlikte verilmiş olan bir organizasyondur. İdealizmin ilk filozofu Fichte için bu organizasyon, yalnızca aklın kendini yaratmasında bulunur; bütün varlık, kaynakça eylemin yalnızca bir ürünüdür. Onun felsefesi, praksisin, eylemin bir felsefesidir: Bu

ahlâksal idealizmde eksik olan bir şey vardır: Doğa. Bu eksiklik, ilkin İdealizmin ikinci filozofu Schelling ile tamamlanır.

Schelling, Newton'dan bu yana dek yapılmış doğa araştırmalarının bir sistem içinde kavranması ihtiyacını ilk olarak ayırmıladı. Schelling, doğayı nesnel ve algısal bir tarzda, bir yapılanmanın birliği olarak gördü. Fichte'den aldığı, fakat kendine özgü bir anlam verdiği "zihinsel algı" (*intellektuale Anschauung*) ve Spinoza'dan aldığı "yaratıcı doğa" (*natura naturans*) kavramlarıyla Schelling, doğayı kendi kendini durmaksızın açan, yaratan, üreten organik bir bütün-varlık olarak kavrar. Bu açınım aynı zamanda Tanrı'nın bir açınımı (vahiy) olarak görülür.

Schelling, Kant felsefesinin kuramsal ve pratik akıl ayrımı biçimindeki ikiciliğine (dualizm) Spinoza'nın birciliği (monizm) ile karşı çıkar; ama bu birciliği de yeterli bulmaz. Kant için "sentetik *a priori* yargılar nasıl olanaklıdır?" sorusu ile Schelling'in mutlak-olan'dan sonlu bir şeyin nasıl çıktığı sorunu aynı değerdedir. Schelling'e göre bu sorunun iki ayrı yanıtı vardır. Biri, Spinoza'nın "dogmatizm"idir. Burada özne, kendini mutlak olan'da tamamen kaybeder. İkincisi ise "kritisizm"dir. O, Kant kritisizmini "bir krizin yalnızca başlangıcı" olarak görür. Bu felsefede özne ile nesnenin ayrılığı söz konusudur. Ancak pratik akıl alanında, mutlak Ben'in kendini ortaya koymasından ötürü "kritisizm"e hak verildiği gibi, mutlak Ben-Olmayan'ı ortaya çıkarmasından ötürü Spinoza'nın "dogmatizm"ine hak verilir. Bu iki felsefe, Schelling'in "özdeşlik sistemi"nde birleştirilir. Bunun için de Leibniz'in "önceden kurulmuş uyum" kavramı ilke olarak benimsenir.

Schelling, gençliğinde bir sistem kurmayı istedi. Onun doğa felsefesiyle başlayan, "doğa felsefesi" ve "transzendental idealizm" in ikiciliğinin birleştiği "özdeşlik sistemi" ile gelişen ve "sanat felsefesi" ile taçlanan bu süreç, yine de sözcüğün tam anlamıyla bütün bilginin bir sistemini kuran Hegel tarzında bir sistem değildi.

Schelling, ilk yazılarında, Fichte gibi Ben'den yola çıkmakla ve düşünülen her şeyin Ben'de konulmuş olduğunu kabul etmekle birlikte, daha burada bile ondan ayrılır. Çünkü Schelling'e göre Ben, başlangıçtan beri mutlak Ben'dir. Böylece bu Ben, Fichte'de olmadığı biçimde Tanrı yerine geçer. Ayrıca Ben'in karşısına konulan ve empirik varlığın temeli anlamında Ben-Olmayan kavramı da Fichte'ye yabancıdır. Schelling'e göre Ben, tüm gerçekliğin

A. SANAT FELSEFESİNE GEÇİŞİN ÖZNE-NESNE BAĞINTISINDA TEMELLENDİRİLMESİ

Her bilgi, bilen bir öznenin bilinecek olan bir nesne ile kurduğu belli bir bağıntının dile gelmesidir. Özne ile nesne burada birer bilgi ögesi olarak görülür. İlki, yalnız insansal bilgi söz konusu olduğunda, daima insanı gösterir; ikincisi ise hem başka bir insan hem de herhangi bir nesne olabilir. “Nesne” kavramı, Kant’tan beri, nesnenin *kendisini* göstermez; ama onun özneye görünüşü olarak, öznenin kendisinin oluşturduğu kavram diye bilinir. Ancak Schelling ve Hegel gibi idealistler, keza Marx ve Marksistler gibi materyalistler için varlık (nesne) ile düşünmenin (bilgi) bir ve aynı ilkeye sahip olduğu kabul edildiğinden, nesnenin kendisi ile onun görünüşü diye bir ayırım yapılmaz. Öte yandan Kant ve ötekiler için de özne ile nesne arasındaki bağıntı, bilgide ya da doğru bilgide bir uygunluk bağıntısı olarak anlaşılır. Bu durumda doğruluk, Kantçı yaklaşımda özne ile öznenin edimlerinin oluşturduğu ama nesneden gelen görünüşler arasındaki bir ilgi olarak anlaşılırken, diğerleri için özne ile doğrudan doğruya nesne ya da nesnenin kendisi arasındaki bir ilgide bulunur. Bu genel ifade, özelde Schelling için nesnenin ya da daha doğrusu doğanın, “bilgimizdeki salt nesnel olanın cisimlenmesi” biçiminde dile gelir.²³⁸ O, özne ile nesne arasındaki uygunluk ilgisini de bilgi tanımıyla birlikte şöyle verir: “Tüm bilgi, bir nesnel olanın bir öznel olanla uyumuna dayanır. –çünkü yalnızca doğru olan *bilinir*; ama doğruluk, genelde tasarımların kendi nesnelere uyumu içinde konuludur.”²³⁹ “Tasarımların kendi [vurgu bana ait –Ö.N.S.] nesnelere” deyimiyile Schelling, Kantçı bir nesne kavramına sahip olduğunu ortaya koymakla birlikte, o yine de hiçbir zaman, özne-nesnenin ilkece birliğinden kuşku duymadığından, ona göre, bu deyimle dile gelen şöyle

“nesnenin kendisi” bir ve aynı şeydir. Yalnızca doğru olanın bilinmesi, bilginin yalnızca doğruyu içermesi, bilgi ile doğruluğun bir ve aynı şey olması demektir. Öyleyse bilgiye yönelen soru ile doğruluğa yönelen soru da bir ve aynıdır. Schelling için bilgi ile varlık da aynı olduğundan, demek ki, bilgiye yönelen soru, hem doğruluğa hem de varlığa yönelen soru ile bir ve aynı şey olmaktadır. Bu varlık da ancak hakiki varlıktır. Nasıl yalnızca doğru bilgiden söz edilebilirse, aynı şekilde yalnızca hakiki varlıktan söz edilebilir. Böyle bir varlık biricik varlık olarak bütün varlığı kaplar. Tüm varolanlar, bu biricik varlık sayesinde vardırlar. Bilgi de böyle bir varlığın bilgisi olarak, biricik ve hakiki bilgidir; tüm diğer bilgileri kendisinden çıkarabileceğimiz mutlak bir bilgidir. Böyle bir bilgide özne ile nesnenin, bilen ile bilinenin mutlak bir özdeşliği vardır. “Burada hiçbir ilk ve hiçbir ikinci olan yoktur; her ikisi aynı zamanlı ve birdirler. –Bu özdeşliği açıklamak isterken” diyor Schelling, “onu artık ortadan kaldırmış olmam gerekiyor. Bilginin o iki etkeni dışında (açıklama ilkesi olarak) bana başkaca hiçbir şey verilmediği için, bu özdeşliği açıklamak üzere, zorunlu olarak onlardan birini diğerinden önce koymam, birinden diğerine varmak için, mutlak varlıktaki özdeşliğin bozulması nasıl gerekli idiyse, bu özdeş varlığı açıklamak için de onun bilgisindeki özdeşliğin (“Ben im Ben”) bozulması, ortadan kaldırılması gerekir. Bu da iki biçimde olur: “Ya nesnel olan ilk olan yapılı ve onunla uyuşan bir öznel olanın ona nasıl varacağı sorulur.”²⁴⁰ Bu soru doğa felsefesinin ödeviydi. “Ya da öznel olan ilk olan yapılı ve ödev, onunla uyuşan bir nesnel olana nasıl ulaşılacağı sorunu olur... İlk ve mutlak olan olarak öznel olandan hareket etmek” de “felsefenin diğer zorunlu temel-bilimi olan”²⁴¹ transzendenal felsefesinin ödevi idi. Ancak gerek birincisi gerek ikincisi, bilginin bir ögesini alıp, öteki ögesini görmezden geldiği için, onların her ikisi de tek başlarına özne-nesne uygunluğunu, yani doğru bilgiyi açıklayamaz. “Eğer tüm bilgi, bu ikisinin uygunluğuna dayanıyorsa, öylece, hiç kuşkusuz tüm bilgi için en yüksek ödev ve eğer, genellikle kabul edildiği gibi, felsefe tüm bilimlerin en yükseği ve en başta olanı ise, hiç kuşkusuz felsefenin temel ödevi bu uygunluğun açıklanması ödevidir.”²⁴² Böyle bir ödevi, doğa felsefesi ile transzendenal felsefe, karşıt biçimde ele almakla, onların karşısında biz, kendimizi bir çelişki karşısında

buluruz. Ödevin çözülmesi, bu çelişkinin ortadan kaldırılmasına bağlıdır. Demek ki şimdi bu ikisini birleştiren başka bir felsefeye gerek vardır. Öyle bir felsefe, bu iki felsefenin, kuramsal ve kılğısal felsefenin, öznel ile nesnel olanın birleşeceği yerde, yani, Schelling sisteminin doruk noktasında bulunacak olan, yine Schelling'in deyiimiyle "felsefenin tüm kubbesinin mihenk taşı" olan "sanat felsefesi" dir.²⁴³

Varlık felsefesinden sanat felsefesine geçişi, bir özne-nesne bağıntısı üzerine yerleştirmek istememizin belli bir nedeni vardır: Birinci ana-bölümde Schelling'in varlık anlayışını, bir özne olan "mutlak Ben" ile bir nesne olan "mutlak Ben-Olmayan" bağıntısında ifade etmiştik. Şimdi ise aynı özne-nesne bağıntısının sanat felsefesi için de bu felsefenin kendine özgü deyimleriyle ifade edilerek geçerli olduğunu göstermek istiyoruz. Esasında Schelling, estetik yaratımın kendisini de doğrudan doğruya felsefe temeline oturtur: "Felsefe, karşı karşıya konulmuş etkinliklerin bir sonsuz iki parçalılığından başlar; ama her estetik yaratım da bu iki parçalılığa dayanır ve bu [parçalılık], sanatın her tek tek ortaya koyumu yoluyla tam olarak ortadan kaldırılır."²⁴⁴ Bu sözler, aynı zamanda, genellikle felsefeden bir sanat felsefesine geçişi yalnız hazırlamakla kalmaz, sanat felsefesini felsefenin taçlandırıcı son halkası olarak da göstermiş olur.

Schelling'in sanat felsefesinde çözüme ulaşan karşıtlık, genellikle özne-nesne karşıtlığı olarak anlaşılır. Ancak bu özne-nesne karşıtlığı, başka tarzlarda da kendini gösterir. Özne-nesne karşıtlığıyla Schelling, aslında, felsefede bilinen, ideal-real, genel-özel, sonsuz-sonlu, sınırsız-sınırlı, özgür-zorunlu, bilinçli-bilinçsiz vb. tüm karşıtlıkları anlatmak ister. Öyleyse bu karşıtlıkları ayrı ayrı, ama bir özne-nesne bakış açısından görebiliriz. Önce ideal-real karşıtlığından başlamak istiyoruz.

Genellikle bir bilgi bağıntısı olan özne-nesne bağıntısı, bilgi ile varlık birliğinden ötürü, bir varlık bağıntısını da gösterir. Bu varlık bağıntısında özne ideal yanı, nesne real yanı oluşturur. Nasıl ki "önceden kurulmuş uyum"dan, "mutlak özdeşlik"ten ötürü, "mutlak varlık"ta bir özne-nesne ayırmaşması yok idiye, bir ideal-real ayırmaşması da yoktur. Fakat yine nasıl ki, mutlak özdeşlik olarak "mutlak varlık"tan tek tek varlıkların dünyasına geçmek için, bir özne-nesne ayırmaşması gerekli idiye, başlangıçtaki